

TÜRKÇEMİZ

Dr. Güngör ONAL

M.Ü. İ.İ.B.F. İşletme Anabilim Dalı, Profesör

Abstract:

As well as the civilization and the culture of a nation becoming ancient, magnificent and rich, protecting its structure and transmitting to the next generations is vital. The important point of this reality is the wealth and living of language of this.

At recent years, our language have been degenerated by the foreign words and idioms coming from different cultures.

Bir ulusun uygarlığının ve kültürünün eski, görkemli ve zengin olması ne kadar önemli ise, onun korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması da o derece önemli ve gereklidir.

Bu koruma ve aktarmanın en önemli öğelerinden biri ve belki de birincisi o ulusun dilinin zenginliği ve yaşayan bir dil olmasıdır.

Son yıllarda, başka kültürlerden gelen birçok sözcük, yalınkılınç dilimizin içine dalıp, güzelim deyimlerimizi ve sözcüklerimizi darmadağın etmektedir.

Bu acıklı manzarayı umursamazlıkla bir kenardan seyrediyor olmak, bu dili konuşan herkese ve hele bu dille öğretim yapan üniversitelerimize büyük bir sorumluluk yüklemektedir.

Bir dil bilgini veya Türkçe uzmanı olmadığının bilincinde olmakla birlikte, üniversiteye gelen öğrencilerin Türkçe fakirliğini ve onların beni anlamakta ya da anladıklarını anlatmakta çektikleri güçlüğü gördükçe, oğlumun Türkçe öğretmeninin konuştuğu Türkçe'yi duydukça, televizyon ve radyolardan konuşulan Türkçe'ye şaşıtkça, hele pazarcıdan satın aldığım elmalar için "POŞETE koyayım mı efendim" demesine tanık olduğça, bu konuda zaman geçirmeden herkesin elinden geleni yapmasının görev olduğuna daha çok inandım.

İşte elimden gelen;

Konfüçyüs, "Dil gelişmezse, kelimeler düşünceyi tam anlatamaz. İyi anlatılmayan düşünce, yapılması gerekenleri tam ve doğru yaptırılmaz. Gereği gibi yapılamayan görevler töre ve kültürü bozar. Bozulmuş töre ve kültür, adaleti yanlış yola sokar. Yanlış yoldaki adalet halkı şaşkına çevirir. İşte bunun için hiçbir şey dil kadar önemli değildir." der.

Gerçekten de kelimesiz düşünmek imkansızdır. Kelime ile düşünce arasında o kadar büyük ilişki vardır ki, birinde bir eksiklik ve yanlış diğerinde kendisini hemen belli eder.

Kesin olan insanın kelime hazinesinin büyüdükçe düşünme yeteneğinin de artacağıdır. Neredeyse kelime bilgisinin zekanın sınırını belirlediğini bile söylemek mümkündür.

Amerika'da yapılan bir araştırma, her açıdan birbirine eş iki sınıftan, fazladan kelime öğreten bir kurs alan sınıfın öğrencilerinin, bütün derslerden diğer sınıfa göre daha yüksek notlar aldıklarını ortaya koymuştur.

Yine İllionis Üniversitesinde yapılan 29 kelimelik kelime bilgisi testi sonuçlarının, öğrencilerin bütün bir yıl derslerden aldıkları notların en iyi göstergesi olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Türkçe'mize bakıldığında da, eldeki yazılı belgeler 8. Yüzyıla kadar gitmektedir. Ne var ki bu belgelerdeki dilin işlekliliği ve gelişmişliği aslında dilimizin çok daha eskilere uzandığını açıkça göstermektedir.

Türkçe bazen göçler, bazen akınlar yoluyla üç kıtaya yayılmış ve çok geniş bir alanda tanınmıştır. Bu yayılma nedeniyle yüzyıllar boyunca bir çok değişik kültür ve dille alış verişte bulunmuş olmakla beraber özellikle konuşma dilinde ve yerel dillerde Türkçe'nin bir çok eski özellikleri günümüze kadar süre gelmiştir.

Türkçe, gerek göç ve akınlar yoluyla üç kıtayı kaplayan çok geniş bir alana yayılmıştır. Yüzyıllar boyu çok değişik diller ve kültürlerle alış verişte bulunmasına karşın özellikle konuşma dilinde, halk dilinde, yerel dilde bu çok eski Türkçe'nin geleneği, günümüzdeki varlığını sürdürmüştür.

Türklerin Müslümanlığı kabulüyle başlayan Arapça'nın ve Arap yazısının egemenliği, giderek Farsça'nın da etkili olmasıyla dili iyice karmaşık bir hale sokmuştur. Böylece Arapça, Farsça ve Türkçe'den oluşan karma ve yapay bir dil; Osmanlıca ortaya çıkmış ve Türk insanı Tanrısına Arapça yakarır, sevgilisine Farsça seslenir, evinde Türkçe konuşur hale gelmiştir.

Tanzimat'la birlikte, Türkçe, batı dillerinden de etkilenmiştir. Ayrıca yeni buluşlar, bilimdeki ve teknolojiadaki gelişmeler ve yeni kavramlar ortaya çıktıkça bunların karşılığı yeni sözcükler, yeni terimler yaratılması zorunluluğu da duyulmuştur. Osmanlıca, bu durumda tek çıkış yolunu, Türkçe'nin dışındaki dillerden, çoğunlukla da kural dışı yollardan yararlanmakta bulmuştur.

Cumhuriyetle birlikte, dilde Türkçe'ye dönüş başlamış, bu konuda bir hayli yol alındıktan sonra demokrasiyle birlikte yeniden eskiye dönüş yaşanmıştır. Şimdiye bu konudaki vurdumduymazlığımız sonucunda Türkçe keyfi kullanışlara terk edilmiş durumdadır. Sokaktaki adam başka konuşur. Gençler başka, yaşlılar başka konuşur. Eskiden yeniye, yeniden eskiye gidip gelip dururuz.

Halil Nihat'ın söyleyişiyle:

Vekalet oldu vekillik bugün bakanlıktır.

Yarın nedir, o bilinmez, yarın karanlıktır.

Geçmiş yüzyıllarda Türkçe'miz üzerindeki yabancı kültür istilası ve yabancı kelime egemenliği deneyimlerini yaşamış gibi, bu gün de dilimizin gümrük kapılarını sonuna kadar açmış, yabancı kelimelerin sorgusuz sualsiz girişlerini sadece seyretmekteyiz. Yetmezmiş gibi kim bilir hangi aşağılık duygusuyla Türkçe kelimeleri atıp yerine yabancı kelimeler yerleştirmekteyiz.

Güzelim "sahanlık" yerine "antre" geçmekte, "limonluk" sera olmakta, "hayat" unutulup hol veya salon kullanılmaktadır. Ya "aşevinin" yerine "lokanta" ve giderek ve "restaurant" kullanmaya ne demeli?

Böylece dilimiz. Her gün biraz daha no problemlili, ful aksesuarlı, enflasyonlu, depresyonlu, devalüasyonlu, depolitizeli, dejenerasyonlu, sortili, amortili bir dil haline gelmektedir.

Profesör Şerafettin Turan "Ulusal bir dilin olmadığı, ya da bilimin ve sanatın ulusal dilin dışında bir başka dille yapıldığı toplumlarda, bilim ve sanatın gelişemeyeceğini, gelişse bile ulusal olamayacağını" şu örnekle vurgular;

"Biz ne kadar Mevlana haftaları düzenlersek düzenleyelim, İranlılar Mevlana'yı fars dilinin

peygamberi olarak görüyorlar. Çünkü onlar Farsça yazan Mevlana'yı anlıyorlar. Biz istediğimiz kadar İbn-i Sina'nın Türk olduğunu ileri sürelim, hiçbir şey bize onun Türk olduğunu göstermez. Çünkü o dönemde bile onu kimse okuyamıyordu, dilini bilmiyordu. Biz İbn-i Sina'nın öğretilerini Avrupa'dan öğrendik."

Aslında sade ve erişkin bir dil olan Türkçe'miz İsmail Habib Sevük'ün sözleriyle "sanki bütün dil bilginlerinin bir araya gelerek kuralları çok kolay, istisnası olmayan, mantığı kuvvetli bir dil yapalım deyip yarattıkları bir dildir."

Gerçekten de Hint-Avrupa dil ailesinden olan batı dillerinin çoğu bir düşünceyi anlatmak için pek çok sözcüğü ard arda sıralayıp aralarına yardımcı filler koymak zorundadırlar. Ural-Altay dil ailesinden olan Türkçe'de sözcüklerin ortasına, sonuna küçük küçük ekler koyarak pek çok anlamı söyleyip anlarız. Ya o deyimlerimiz ve ata sözlerimiz. Her biri tek başına bazen bir şiir. bazen bir roman gibi duygulu ve inceliklidir.

Bu küçük övgüye bir nokta koyarak birde madalyonun öteki yüzüne bakalım. Orası pek parlak değil. Türkçe'mizin kısır ve fakir yönlerini de görmeliyiz ve elbirliğiyle dilimizi, Türkçe'mizi yüceltmeliyiz.

Örneğin; İngilizce'yi ele alalım. Bu dil dünyanın en zengin dilidir. Kelime sayısı yarım milyonun üzerindedir ve bu kelimeler sözcüklerle bütün incelikleriyle belirlenmiştir.

İngilizler bu zengin dil için Anglo-Saksonca temel üzerine eski grekçenin dörtte birini, latincenin yarısını bina etmişler, buna Fransızca, Amanca, İspanyolca daha birçok değişik dilden on binlerce kelime katmışlar ve bu kelimeleri diğerinin potasında eriterek İngilizceye mal etmişlerdir. Dilin bütünü Anglo-Saksonca olarak kalmış, esas ulusal karakterini kaybetmemiş buna karşılık binlerce yeni kelime eklenmesiyle her türlü duygu ve düşünce inceliklerini anlatabilen dünyanın en zengin ve renkli dili haline gelmiştir.

Örnek bir cümle alırsak: "erkek kızın yokluğunda ve sözlü olarak onun kişiliğinden çok, fikirlerini hedef alan şiddetli hücumlarda bulundu". Bu kelime kalabalığının İngilizce karşılığı üç kelimedir:

He disparaged her.

Diyebilirsiniz ki bizde de üç kelime: "erkek kıza saldırdı".

Bir dil o dilli konuşanların ihtiyaçlarına göre şekillenir. Örneğin; avcılıkla geçinen ilkel bir kabilenin dilinde on, on beş tür mızrak adı olduğu gibi, mızrağın üstündeki birkaç noktanın da bir kaç adı vardır... Mızrağın

sağ uç altı yerine tek bir kelime kullanılır. Bedevi Arapça'sında da devenin çeşitli yürüyüşlerini anlatmak için bir düzineden fazla kelime vardır. Bu da bedevilere yeter de artar bie.. Enflasyon ya da stakflasyonun karşılığı varmış, yokmuş o çöldeki arabı ilgilendirmez.

Oysaki: "Söze yakmak yandırmak gerek

Taşı gediğine kondurmak gerek."

(Kutadgu Bilik)

Peki ne yapalım? Türkçeleşmenin önüne geçemeyeceğimiz gibi, kelimelerde ırkçı da olmayalım. Ya da başka bir söyleyişle dilli yenilemek için çalışmakla birlikte eski diye camileri, hamamları, yalıları da yıkmayalım.

Türkçe'nin potasında erimiş, Türkçe kurallarına uyum sağlamış kelimelerin Türkçeliğini kabul edelim. Türkçe kurallarına uymadığı için de halkın bir türlü söyleyemediği kelimelerden vazgeçelim. Vefata menfaat, diyanete dinayet diyebilen insanımızı daha fazla zora sokmayalım. Trolleybüs halk ağzında telliotobüs, hostes, hoşkız olmuşsa buna kulak verelim.

Hem Türkçe'nin başka dilerden devşirdiği, değirmenin de öğüttüğü kelime ve deyimleri Türkçe sayalım ve hem de teknolojik, bilimsel, sosyal gelişmelerin getirdiği yeni kavramlara Türkçe karşılıklar bulalım. Ama öyle kelimeler bulalım ki zevkimizi de okşasın. Kulağımızı da unutmayalım ki:

Güzel olan sözü alır yayarlar,

İyi konuşanı sever sayarlar.

(Kutadgu Billik)

Kaşkar'lı Mahmut'un dediği gibi "Dilin bağladığı dişle sökülmez". Öyleyse bazılarını Osmanlıca'ya, bazılarını da öz Türkçe'ye esir eden din softalığı kadar kötü dil softalığını kovalım. Eğitim basamaklarında çocuklarımıza Türkçe'mizi en iyi biçimde öğretilim.

Özleşmeciler de kızmayalım. Bırakalım onlar yeni kelimeler için çalışsınlar. Bir dil, kendini dil uzmanı sayanların sözleriyle değişmez. Dil, o dilde konuşan halkın malıdır. Halk beğendiği sözleri kullanır, beğenmediklerini kullanmaz. Edebi bir söyleyişle:

Ne yumruktan ne kılıçtan iz kalır

İnsan ölür, arkasından söz kalır.

Söz kalır ama sözün uzunlu da ortada kalır.

Özetle:

Dinlenir, akulda kalır kısa söz

Binlerce düğümü bir tek sözle çöz.

KAYNAKLAR

-Nihat Özün, **Güzel Türkçe'miz** (Yazım Kılavuzu), Milliyet Yayınları, İstanbul, 1986

-Nüvit Özdoğru, **Türkçemiz**, Gün Matbaası, İstanbul, 1958

-Milliyet Aktüalite Dergisi, C.ğ, S.45, İstanbul, 1988

-Sebahat Emir, **Türçeyi Sevmek**, Güneş Gazetesi, 1989

Bazı Sözcüklerin Birbiri yerine Kullanım Oranları

Tablo A

Okul	96	Mektep	4
Uçak	95.5	Tayyare	4,5
Genel	94	Umumi	6
Oy	89	Rey	11
Olanak	56	İmkan	44
Olasılık	54	İhtimal	46
Koşul	44	Şart	56
Yazın	24	Edebiyat	76
Yeğlemek	17	Tercih etmek	83

Kaynak : Milliyet Aktüalite Dergisi, Cilt 3, S.45

